

YÜKSEKÖĞRETİMDE AKREDİTASYON

Çiğdem KILIÇASLAN¹

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Aydın

Öz

Bu çalışmanın amacı, bir yükseköğretim kurumunun ya da herhangi bir programının, ulusal ve/veya uluslararası düzeyde belirli performans ölçütlerine uygunluğunu denetleyen, belgeleyen ve kalite güvencesinin sürekliliğini sağlayan akreditasyon sisteminin ele alınmasıdır. Yükseköğretimde akreditasyon, akademik kalite, saydamlık ve hesap verme sorumluluğunun bir aracı olarak kabul edilmektedir. Akreditasyon, yükseköğretim kurumlarının ulusal ve uluslararası düzeyde birbirini tanıma sürecini kolaylaştırarak, diploma, unvan ve denkliklerin eşgüdümünü denetlemektedir. Çalışmada, akreditasyon kavramının içeriği üzerinde durulmuş, dünyada akreditasyon sisteminin işleyişi incelenmiş ve ülkemiz pratiğinde yükseköğretim kurumlarında akreditasyona yönelik yapılan çalışmalar çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akreditasyon, yükseköğretim, eğitimde kalite

ACREDITATION IN HIGHER EDUCATION

Abstract

The aim of this study is to examine the accreditation system, which checks, certifies, and ensures the continuity of quality assurance of a higher education institution or any program in compliance with certain performance criteria at national and/or international level. Accreditation in higher education is accepted as an instrument of academic quality, transparency, and accountability. Accreditation is a process that allows recognition of diplomas, titles, and equivalents from national and international institutions. In this study, the concept of accreditation was emphasized, the functioning of the accreditation system in the world was examined and the studies carried out for accreditation in higher education institutions in our Turkey are discussed in various aspects.

Keywords: Accreditation, higher education, quality in education

1. Giriş

Bilgi üretmeyi, araştırma yapmayı, eğitimi kitlelere yaygınlaştırmayı, genel kültür kazandırmayı, vatandaşlık eğitimini ve mesleki eğitim sağlamayı hedefleyen yükseköğretim, kentlerin gelişmesine, Reform ve Rönesans Hareketlerine ve Aydınlanma düşüncesine koşut olarak Avrupa'da gelişmiş, daha sonra dünyanın diğer gelişen bölgelerine ve toplumlarına da yayılmıştır (Gül ve Gül 2014). Tarihsel süreç içerisinde, toplumların beklentilerini karşılayacak şekilde üniversitelerin amacı ve işleyişi farklılaşmıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyada güven ve sorumluluk kavramlarına vurgunun artması, daha fazla sorumluluk alınmasına neden olmuş, birçok ülkede ise yükseköğretimde kalite konusu tartışılmaya başlamıştır (Aslan 2009). 1990'lı yılların ortasından itibaren dünyadaki küreselleşme etkilerine bağlı olarak yükseköğretim kurumları kalite güvencesi ve uluslararası olma kavramları üzerinde durmaya başlamışlar ve 21. yüzyılın ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, bilimsel ve teknolojik ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir yükseköğretim modeli geliştirme çabaları yoğunluk kazanmıştır (Tantekin Ersolmaz 2018). Bu bağlamda, bilgi toplumuna ve ekonomisine geçiş sürecinde, farklı toplum kesimlerinin üniversiteden artan beklentileri daha fazla öğrenciye ve daha geniş bir yaş grubuna eğitim vermek, hızla üretilen yeni bilgilerin ve oluşan yeni bilgi alanlarını kapsayacak şekilde programları genişletmek, mezunların iş bulabilmesi, araştırmada bilginin yanı sıra uygulamaya yönelmek, toplumla güçlü köprüler kurarak, bölgesel ve ulusal kalkınmaya daha fazla katkıda bulunmak, paydaşlarına hesap verebilen, açık ve saydam yönetim modelleri geliştirmek, tüm bu beklentileri, giderek görece olarak azalan kamusal kaynaklar ile karşılayabilmek ve kaliteyi güvence altına almak olarak şekillenmiştir (T.C. Yükseköğretim Kurulu 2007).

Küreselleşme ile yükseköğretimde kalite geliştirme konusunda uygulanabilecek çeşitli yöntemlerin araştırılması son yıllarda ağırlık kazanmıştır. Günümüzde bilgi toplumunun öneminin artması bu konuda en önemli etkidir. Ülkeler arasında eğitim ve öğretim hizmetlerinde karşılıklı değişimi kapsayan yeni anlaşmaların imzalanması, eğitim ve

öğretimde meydana gelen hareketlilik ve değişim, kalite arayışını arttırırken ülkeler ve üniversiteler arasında da rekabeti arttırmıştır. Özellikle, bilişim ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler, bu yeniliklerin kullanılması, genel anlamda eğitimde önemli hale gelmiştir (Güney 2019).

Verilen eğitimin başarılı olabilmesi için eğitim kurumunun, öncelikle ulusal ve uluslararası düzeyde belirli ölçütleri karşılaması, kaliteyi güvence altına alması, doğru ve güvenilir olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, verilen eğitimin, belirlenmiş ölçütlere uygunluğunun denetlenmesini belgeleyen akreditasyon sistemi ön plana çıkmaktadır. Böylece bir eğitim kurumu ya da programının kendini denetlemesi, tanınırlığı, tercih edilme durumu ve dolayısıyla kendi alanında rekabet gücünü arttırması sağlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, yükseköğretim kurumunun ya da herhangi bir programının, ulusal ve/veya uluslararası düzeyde belirli performans ölçütlerine uygunluğunu denetleyen, belgeleyen ve kalite güvencesinin sürekliliğini sağlayan akreditasyon sisteminin ele alınmasıdır. Bu doğrultuda bu çalışmada, akreditasyon kavramı, amaçları, akreditasyon süreçleri, dünyada ve ülkemizde akreditasyon sisteminin gelişimi üzerinde durulmuştur.

2. Yükseköğretimde akreditasyon: kavram, amaç ve özellikleri

Latince kökenli Fransızca bir sözcük olan "akreditasyon", güvenilir ve inanılır olma hali anlamına gelmektedir. Güvenilir olmanın izlenmesi; güvenilir, inanılır olduğunu belirtmek ise yine Fransızcada "akredite" eylemi olarak ifade edilmektedir (Doğan 1999).

Yükseköğretimde akreditasyon; bir yükseköğretim kurumunun ya da yükseköğretim kurumu tarafından uygulanmakta olan herhangi bir programın, ulusal / uluslararası düzeyde kalite, verimlilik, etkinlik gibi belirli performans ölçütlerine sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlayan ve böylece yüksek öğretime talepte bulunanlar ve kamuoyu önünde güven sağlamaya yönelik bir sistemdir. Akreditasyon, hem yükseköğretim kurumunun kendi kendini dönemsel

olarak değerlendirmesine (kurumsal öz değerlendirme) hem de yüksek öğretim kurumunun kurum dışı bağımsız akreditasyon kuruluşları tarafından dönemsel değerlendirilmesine olanak sağlayan bir gönüllü kalite güvence sürecidir (Aktan ve Gencil 2010).

Yükseköğretim Kalite Kurulu'na göre ise akreditasyon; bir akreditasyon kuruluşu tarafından belirli bir alanda önceden belirlenmiş, akademik ve alana özgü standartların bir yükseköğretim programı tarafından karşılanıp karşılanmadığını ölçen değerlendirme ve dış kalite güvence sürecini ifade etmektedir (YÖKAK 2019). Yükseköğretimde akreditasyon akademik kalite, saydamlık ve hesap verme sorumluluğunun bir aracıdır (YÖK 2019).

Akreditasyonun genel olarak iki türü söz konusudur: "kurumsal akreditasyon" ve "programa dönük akreditasyon". Kurumsal akreditasyon, kurumsal kaliteyi minimum standartlarda garantilemeyi amaçlayan bir akreditasyon işlemidir. Kurumsal akreditasyon sürecinde, yükseköğretim kurumunun idari, mali ve akademik kapasitesi bir bütün olarak değerlendirilir. Programa dönük akreditasyon ise yüksek öğretim kurumu tarafından uygulanan herhangi bir programın (örneğin, lisans eğitimi, yüksek lisans eğitimi ya da doktora eğitimi) akreditasyonudur. Bu ikinci tür akreditasyonda yüksek öğretim kurumunun sadece belirli bir akademik programı (örneğin, mühendislik eğitimi, hukuk eğitimi, ya da tıp eğitimi) kalite standartları yönünden değerlendirilir ve uygunluk sağlandığı takdirde akredite işlemi gerçekleşmiş olur (Aktan ve Gencil 2010). Yükseköğretimde akreditasyonun genel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aktan ve Gencil 2010; CHEA 2006; Güney 2019):

- Akreditasyon, ilgili programın belirli ölçütlere sahip olduğunu belgeleyen saygın bir sertifikanın verilmesi sürecidir.
- Yükseköğretim programlarının, performans ölçütlerine göre, özdeğerlendirme yapmalarına ve aynı zamanda yetkili akreditasyon kuruluşlarınca dış değerlendirme yapılmasına olanak sağlar.
- Bir kurumun / programın belirli ölçütleri karşılaması ve bunları tutarlı bir şekilde sürdürülmesidir. Uzun döneme ve düzenli

değerlendirmelere bir başka deyişle, periyodik iç ve dış değerlendirmelere dayanır.

- Yükseköğretim kurumu veya programının güvenilirliğini ve tanınmasını kolaylaştırır.
- Akredite edilmiş olan programların, alana özgü, önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayacağını garanti eder. Akreditasyon, yükseköğretim kurumunda, kalitenin sürekli olarak geliştirilmesini amaçlayan bir süreç, kalite güvencesi sağlayan bir araçtır.
- Akreditasyon, kalite güvencesinin sürekliliğini sağlaması dışında, yükseköğretim kurumunda dürüstlüğü ve etik standartları sisteme oturtmayı amaçlar.
- Akreditasyon gönüllük esasına dayanır.

Yükseköğretimde yaygın bir şekilde uygulanan akreditasyonun temel amaçları ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aktan ve Gencil 2010; Güney 2019; YÖK 2019, PEMDER 2019):

- Eğitim-öğretim ve araştırmaların etkili ve verimli bir şekilde yapılmasını sağlamak,
- Yeni öğretim programları oluşturma, geliştirme ve uygulamaya olanak sağlayacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak,
- Öğretim programlarını üniversitelerin başvurusu üzerine değerlendirmek, akredite etmek,
- Eğitim-öğretim, değerlendirme, akreditasyon ile ilgili ulusal ve uluslararası kurumlar, dernekler, meslek örgütleri ve akreditasyon kuruluşları ile işbirliği yapmak,
- Diğer ülkelerde yer alan yükseköğretim birimleri, sistemleri ve programları ile ilgili olarak hizmet talep edenleri bilgilendirmek,
- Hizmet sunulan öğrencilere ve tüm paydaşlara eğitim-öğretimin kalitesinin belirli ölçütlere dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesini vermek,
- Diploma ve unvanların karşılaştırılabilmesine yardımcı olmak,
- Yükseköğretim kurumlarının birbirlerini tanıma sürecini kolaylaştırmak ve hızlandırmak,
- Ülke ve kurumlar arasında öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimini kolaylaştırmak,
- Mesleğe başlarken geçerli olacak temel ölçütleri belirlemek,
- Mükemmeliyet etiketi oluşturarak, en yüksek ölçütleri belirlemek ve güvence altına almak,

3. Yükseköğretimde akreditasyon: Gelişimi ve uygulamaları

▪ Akreditasyon ilk olarak, yirminci yüzyılın başlarında Amerikan eğitim sisteminde ortaya çıkmıştır. ABD’de akreditasyon kurumları yükseköğretimdeki artış ve yeni çalışma alanlarının ortaya çıkmasının sonucu olarak gelişmiştir. ABD’de ilk bölgesel akreditasyon ajansı 1885’de kurulmuş, ilk ihtisaslaşmış akreditasyon ajansı 1907’de tıp alanında açılmış, ilk akreditasyon 1910’da yapılmıştır. Amerikan yükseköğretiminde akreditasyonun amaçları; kalite temini, federal fonlardan yararlanma ve öğrenci transferini kolaylaştırma şeklinde özetlenebilir (Kısakürek 2007). ABD’de yükseköğretimde genel olarak iki tür akreditasyon yapısından söz etmek mümkündür (Aktan ve Gencel 2010; Kısakürek 2007):

▪ Birincisi “kurumsal akreditasyon” dur. Kurumsal akreditasyon iki veya dört yıllık özel veya kamuya bağlı tüm yükseköğretim kurumlarını veya yükseköğretimde belirli bir amaca yönelik kurumları (kariyer geliştirme enstitüleri gibi) kapsar. Bölgesel ve ulusal akreditasyon kuruluşları, kurumsal akreditasyonla ilgilenir.

▪ İkincisi tek bir programın akreditasyonundan sorumlu kuruluşlardır ve amaçları belirli bir yükseköğretim programı temelinde verilen eğitimin ilgili alanda pratik hayatın gerektirdiği beklentileri karşılamaya yönelik olup olmadığını belirlemek ve onaylamaktır.

ABD’de akreditasyon kuruluşlarının tanınması, resmi ve özel iki farklı kurum tarafından yapılmaktadır (Kısakürek 2007):

- Eğitim Bakanlığı (The United States Department of Education-USDE),
- Yükseköğretim Akreditasyon Konseyi (Council for Higher Education Accreditation-CHEA)

Akreditasyon süreci devlete bağlı olmamasına rağmen, akreditasyon kuruluşlarının tanınması devletin sorumluluğundadır. CHEA tarafından tanınan akreditasyon kuruluşları on yıllık sürelerle

tekrar akredite edilirler ancak beş yılda bir de kurum ya da programın ara rapor hazırlaması istenmektedir. Değerlendirme, CHEA tarafından oluşturulan ve kurum temsilcileri, akreditasyon kurumları ve kamu temsilcilerinden oluşan “Tanınma Komitesi” tarafından yapılmaktadır. Komite öz değerlendirme raporuna göre akreditasyon kuruluşunu gözden geçirir ve gerekli görürse alan ziyareti yaparak kuruluşun tanınmasına ilişkin bir karara varır. Komite incelemeleri sonunda akreditasyon kuruluşunun tanınması ya da tanınmaması gerektiğine ilişkin CHEA’ya görüş bildirir (Aslan 2009).

ABD Eğitim Bakanlığı standartları ise kurum ya da programın kalitesi üzerine odaklanmaktadır. USDE, kurum ya da programın federal fondan, öğrenci yardım fonlarından ya da diğer federal programlardan yararlanabilmesi için yeterli düzeyde kaliteye sahip olup olmadığını değerlendirmektedir. USDE, akreditasyon kurumunun öğrenci başarısı, programlar, fakülte, olanaklar, mali ve idari kapasite, öğrenciye sunulan olanaklar gibi belli alanlarda belirlediği ölçütleri ne kadar karşılayabildiğini ortaya koymaktadır. Akreditasyon kurumunun USDE tarafından tanınması beş yıl süreyle geçerlidir (Aslan 2009).

USDE tarafından tanınırlık alınması kurumlar ya da programların federal öğrenci fonundan yararlanabilmesini sağlamaktadır. CHEA tarafından tanınma da akreditasyon kuruluşları arasında akademik meşruluk sağlayarak, program ya da kurumun saygınlığını artırmaktadır (Kısakürek 2007).

Avrupa’da ise yükseköğretim çok uzun yıllar büyük ölçüde devlet tarafından sunulan bir kamusal hizmet olarak kabul edildiğinden akreditasyona uzun süre ihtiyaç duyulmamıştır (Aktan ve Gencel 2007). Yükseköğretimin değerlendirilmesi, Avrupa’da 1980’lerde önem kazanmaya başlamıştır. 1984 yılında üniversitelerinin ayrıntılı bir değerlendirmesini yapan Fransa, Avrupa’daki ilk örnektir. Finlandiya’da ise ilk kurum değerlendirmesi 1990’lı yıllarda yapılmıştır. Hollanda, İngiltere ve Danimarka gibi ülkeler de 1990’lı yılların başlarında program ve alan değerlendirme çalışmaları yapmışlardır. Avrupa’da akreditasyon kavramını

kalite güvencesi anlamında ilk kullanan ülke İngiltere'dir. Macaristan ve diğer bazı Doğu Avrupa ülkeleri akreditasyonu öğretim programında minimum düzeyi belirlemek amacıyla kullanmışlardır. Ancak bu çalışmalar Sorbonne ve Bologna Deklarasyonlarının imzalanması ile hızlanmıştır. Avrupa'da bu alanda yeniden yapılanma kapsamında yükseköğretimde akreditasyonu uygulamaya 1998 yılında başlayan Almanya olduğu söylenebilir (Süngü ve Bayrakçı 2010).

Bologna Süreci, yüksek eğitim yeterliliklerinin standartlarında ve kalitesinde karşılaştırılabilirliği sağlamak için Avrupa ülkeleri arasında tasarlanmış olan bakanlık toplantıları ve anlaşmalar dizisidir. Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanları 1998 yılında Sorbonne Bildirgesi ile Avrupa'da ortak bir yükseköğretim alanı oluşturma görüşünü önermişlerdir. Bunun sonucunda Bologna Süreci ortaya çıkmıştır. 1999 yılında da Bologna Bildirgesi imzalanarak Bologna Süreci başlamıştır. Bologna Sürecine Türkiye 2001 yılında dâhil olmuştur. Bologna Sürecinde dört organizasyon öne çıkmaktadır. Bunların baş harflerinden dolayı E4 olarak isimlendirilmektedir (Ayvaz ve ark. 2016):

- ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education- Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği),
- ESU (European Students' Union- Avrupa Öğrenci Birliği),
- EUA (European University Association - Avrupa Üniversiteleri Birliği),
- EURASHE (European Association of Institutions in Higher Education - Avrupa Yükseköğretim Kurumları Birliği).

Yükseköğretimde ENQA'nın 2005 yılında yayınlamış olduğu "Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın - AYA (European Higher Education Area, EHEA) Kalite Güvence Standartları ve Yönergeleri Raporu"nda (**ESG**: European Standards and Guidelines for Quality Assurance) belirtilen ölçütler ve yönergeler ile AYA'da yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile uyum içinde ve kıyaslanabilir kalite düzeyinde hizmet vermeleri hedeflenmektedir. Her ülke kendi

eğitim sistemine uygun kalite güvence standartlarını belirlemekte ve bu standartlar ışığında kendi eğitim sistemini değerlendirmektedir. Aynı zamanda ülkeler, yükseköğretim kurumlarının kalite geliştirme faaliyetlerinin değerlendirilmesi için kalite ajansları oluşturmakta ve dış değerlendiricileri kullanarak yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin belirlenmesini sağlamaktadırlar (Ayvaz ve ark. 2016).

Avrupa Yükseköğretim Akreditasyon Konsorsiyumu (European Consortium for Accreditation in Higher Education, ECA) Kasım 2003'de kurulmuştur (Kısakürek 2007). Şu anda 11 ülkeden 17 kalite güvence ajansı ECA üyesidir. Üyelik; kabul ölçütlerini karşılayan, Bologna bildirgesini imzalayan ülkelerdeki kuruluşlara açıktır. ECA, Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın (AYA - European Higher Education Area, EHEA) uygulanmasına katkıda bulunmaktadır (ECA 2019).

4. Dünyada akreditasyon kuruluşları

4.1. Peyzaj mimarlığına yönelik akreditasyon kuruluşları

Peyzaj mimarlığı eğitiminin kalitesini güvence altına almak amacıyla yönelik dünyadaki bazı akreditasyon kuruluşları aşağıda belirtilmektedir:

LAAB (Peyzaj Mimarlığı Akreditasyon Kurulu - Landscape Architecture Accreditation Board): Amerika Birleşik Devletleri'nde Peyzaj Mimarlığı programlarını akredite etmektedir. ASLA (American Society of Landscape Architects) bünyesinde kurulmuştur. Lisans ve yüksek lisans düzeyinde programların akreditasyonunu gerçekleştirmektedir (ASLA 2019).

LAAC (Peyzaj Mimarlığı Akreditasyon Kurulu -The Landscape Architecture Accreditation Council): 6 yıllık sürelerle, lisans ve yüksek lisans düzeyinde, Kanada'daki peyzaj mimarlığı programlarını akredite etmektedir. CSLA'nın (Canadian Society of Landscape Architects) bir organı olarak çalışmaktadır (CSLA 2019).

LI (Landscape Institute) : İngiltere'deki peyzaj mimarlığı programlarını akredite etmektedir. LI

tarafından akredite olan programlar, IFLA tarafından da tanınmaktadır (Landscape Institute 2019).

ASAP (Validation Organization for Study Programmes Architecture and Planning): ASAP, Almanya'da, mimarlık, iç mimarlık, peyzaj mimarlığı ve kent planlama programlarını akredite etmektedir (ASAP 2019).

IFLA (International Federation of Landscape Architects): 2008 yılında "Tanınırlık veya Akreditasyon Kılavuzu (IFLA Guidance Document for Recognition or Accreditation)" yayınlanmıştır. Böylece peyzaj mimarlığı programlarının tanınırlığı ve akreditasyonu için temel ilkeler belirlenmiştir (IFLA 2019).

4.2. Diğer disiplinlere yönelik akreditasyon kuruluşları

Farklı akademik disiplinlere yönelik çalışmalar yapan önemli akreditasyon kuruluşlarından bazıları ise şunlardır (Aktan ve Gencil 2010):

- ABET (The Accreditation Board for Engineering and Technology- Mühendislik ve Teknoloji Akreditasyon Kurulu): ABD hükümeti tarafından mühendislik derecesi veren kurumları akredite etmeye yetkili tek kurumdur.
- FEANI (Fédération Européenne d'Associations Nationales d'Ingénieurs): Avrupa Mühendisleri Birliği'nin oluşturduğu bir akreditasyon kuruluşudur.
- Başta İktisadi ve İdari Bilimler olmak üzere sosyal bilimler için AACSB (American Assembly of Collegiate Schools of Business), EFMD (European Foundation for Management Development), FIBAA (Foundation for International Business Administration) ve ABS (Association of Business Schools) gibi akreditasyon kuruluşları bulunmaktadır. Özellikle işletme alanında en güçlü kurum AACSB'dir.
- ABD ve Kanada İlahiyat Fakülteleri Birliği ATS (The Association of Theological Schools), 1936 yılından bu yana ABD'de akreditasyon kuruluşu olarak kabul edilmektedir.
- Tıp alanında ise LCME (Liaison Committee on Medical Education) ABD ve Kanada'daki Tıp Fakültesi eğitimini akredite etmektedir. Ayrıca NCFMEA (The National Commission for Foreign

Medical Education and Accreditation) ve Eğitim Bakanlığı aracılığıyla, yabancı ülkelerdeki Tıp Fakültelerinin standartlarının değerlendirilmesinde yardımcı olunmakta, ancak akreditasyon yapılmamaktadır.

- Veteriner hekimlik eğitimi veren kuruluşların akredite edilmesinde, ABD ve Kanada'da, Amerika Veteriner Hekimlik Birliği, AVMA (American Veterinary Medical Association) 1946 yılından beri hem kendi ülkelerinde hem de diğer ülkelerde akreditasyon gerçekleştirmektedir. Avrupa'da ise, AB direktifleri doğrultusunda, 1994 yılından beri veteriner eğitim kurumlarının akreditasyonunu, Avrupa Veteriner Eğitim Kurumları Birliği, EAEVE (European Association of Establishments for Veterinary Education) yapmaktadır.

5. Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının kalite güvence sistemi ve akreditasyon

1982-2005 yılları arasında, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun çıktığı tarihten itibaren yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Denetleme Kurulu tarafından denetlenmiştir. Bu denetimler bir iç denetim karakterindedir ve değerlendirmeler kamuoyu ile paylaşılmamıştır (Ayvaz ve ark. 2016).

2005 yılında YÖK "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği"ni çıkarmış ve bu yönetmelik esaslarınca Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK)'nu kurmuştur. YÖDEK "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi"nin ilk sürümünü 2006 yılında ve ikinci sürümünü 2007 yılında yayımlanmıştır. YÖDEK'in Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvence Birliği (ENQA)'ne yapmış olduğu üyelik başvurusu 2007 tarihinde ENQA Kurulunca kabul edilmiştir. YÖDEK, yükseköğretim kurumlarının akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarını sistematik bir şekilde yürütebilmesi için gerekli süreçleri ve performans göstergelerini tanımlamıştır. YÖDEK Rehberi" ne göre, Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (ADEK) kurulmuştur. ADEK, iç değerlendirme raporunu hazırlamak veya

hazırlamak yanında, ilgili yükseköğretim kurumunun "dış değerlendirme" yaptırması durumunda, gerekli hazırlıkları yapmak ve dış değerlendirici kurum, kuruluş veya kurula her türlü desteği vermekle görevlendirilmiştir (Ayvaz ve ark. 2016).

23 Temmuz 2015 tarihli ve 29423 sayılı Resmî Gazetede "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği" yayımlanmıştır. Buna göre Yükseköğretim Genel Kuruluna kısmen danışman niteliğinde Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) oluşturulmuştur. Yine bu yönetmeliğe göre yükseköğretim kurumlarında kalite komisyonları kurulmaktadır (Ayvaz ve ark. 2016).

Türkiye'de akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirme ve tanınma faaliyetlerinden Yükseköğretim Kalite Kurulu sorumludur. Ulusal akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve uluslararası akreditasyon kuruluşlarının tanınması süreci YÖKAK tarafından belirlenen ilke ve ölçütler kapsamında yürütülmektedir. 2016 yılından itibaren YKS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzunda (Eski adıyla ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu) YÖKAK tarafından yetkilendirilen veya tanınan akreditasyon kuruluşlarının akredite ettiği program bilgileri yer almaktadır. Ulusal akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesi aşağıda yer alan ölçütler kapsamında YÖKAK tarafından gerçekleştirilmektedir (YÖKAK 2019):

- Kuruluşun; önceden tanımlanmış ve ilan edilmiş misyon ve hedefleri olmalı; faaliyetlerini bu hedefler doğrultusunda sürdürmeli, yönetim süreçlerine ve uygulamalarına geniş paydaş katılımı sağlanmalı, çıktı odaklı program akreditasyonuna ilişkin uygulamaların ve kullanılan ölçütlerin ulusal ve uluslararası ölçütlere (özellikle ESG) uygun ve güvenilir olduğu ve kararlarının isabetli olduğu kanıtlanmalıdır.
- Kuruluşun, kurumsal ve mali yapısı mevzuata ve faaliyet alanına uygun, sağlam ve sürdürülebilir olmalıdır.
- Kuruluş; organizasyonel yapılanması, operasyonel süreçleri ve resmi sonuçların sorumluluğu açısından bağımsız hareket etmelidir.

- Kuruluş; program akreditasyonu faaliyetlerinin sonuçlarını analiz eden genel değerlendirme raporlarını düzenli olarak yayımlamalıdır.
- Kuruluş, program akreditasyonu faaliyetlerini yürütmek için hem insan kaynağına hem de finansal bakımdan yeterli ve uygun kaynaklara sahip olmalıdır.
- Kuruluş faaliyetlerinin çıktılarının izlenmesi, değerlendirilmesi, güvence altına alınması ve sürekli iyileştirme çalışmalarının yürütülebilmesi amacıyla uygun iç kalite güvencesi süreçlerine sahip olmalıdır.
- Kuruluş faaliyetlerinin ulusal ve uluslararası ölçütlere (özellikle ESG) uyumluluklarının değerlendirilmesi ve kalite güvence sisteminin sürekli iyileştirilmesi için dış değerlendirme süreçlerine dâhil olmalıdır.

Uluslararası akreditasyon kuruluşlarının tanınması aşağıda yer alan ölçütler kapsamında YÖKAK tarafından gerçekleştirilmektedir (YÖKAK 2019):

- Kuruluş, program akreditasyonuna ilişkin uygulamalarının ve kullandığı ölçütlerin ulusal (ülkemizin) ve uluslararası ölçütlere (özellikle ESG) uygun ve güvenilir olduğunu kanıtlamalıdır.
- Kuruluş, "çıkı odaklı" akreditasyon (öğrenme çıktıları, öğrenci başarısının izlenmesi, ölçme değerlendirme yaklaşımları, mezun görüşleri vb.) yaklaşımını benimsemiş olduğunu kanıtlamalıdır.

Türkiye'nin yükseköğretimde ilk ulusal akreditasyon kuruluşu olan MÜDEK, 2002 yılında, Türkiye ve KKTC'de mühendislik eğitimi veren fakültelerin dekanlarından oluşan Mühendislik Dekanları Konseyi (MDK) tarafından, bu fakültelerin mühendislik lisans programlarını değerlendirmek için ayrıntılı bir program düzenlemek ve uygulamak üzere, bağımsız bir platform olarak "Mühendislik Değerlendirme Kurulu" adı ile kurulmuştur. Bu kuruluş, 25 Ocak 2007 tarihinde, MÜDEK kısa adını kullanmaya devam ederek "Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği" adında bir dernek olarak tüzel kişilik kazanmıştır. Aynı yıl içinde (16 Kasım 2007), YÖK Genel Kurulu'nun kararıyla yükseköğretim kurumlarının mühendislik programlarında ulusal, sektörel ve program yeterlilikleri odaklı, ulusal bir

akreditasyon kuruluşu olarak resmen tanınan ilk ulusal dış değerlendirme kuruluşu olmuştur (Tantekin Ersolmaz, 2018). Bugün Türkiye’de yer alan akreditasyon kuruluşları Çizelge 1’de verilmiştir. Tanınan uluslararası akreditasyon kuruluşları ise Çizelge 2’de yer almaktadır (YÖKAK 2019).

6. Yükseköğretimde akreditasyon süreci ve ölçütleri

Akreditasyon sürecindeki başlıca aşamaları aşağıdaki gibidir (Aktan ve Gencil 2010) (Şekil 1):

- Standartların belirlenmesi: Akreditasyon kurumu, bir yükseköğretim kurumunu ya da programını değerlendirmeye yönelik ölçütlerini belirler.
- Hazırlık ve öz değerlendirme: Akredite olmak isteyen yükseköğretim kurumu / programı ön hazırlık çalışmalarını yapar ve kurum içi öz değerlendirme faaliyetlerini tamamlar ve gerekli belgeleri akreditasyon kurumunun standartları doğrultusunda rapor olarak hazırlar.
- Dış değerlendirme ve ziyaret: Akreditasyon kurumu tarafından görevlendirilen uzman kişiler tarafından ilgili yükseköğretim kurumunun ya da akredite edilmesi istenen programının performans standartları yönünden konumu ve statüsü gözden geçirilir ve yükseköğretim kurumu ziyaret edilir. Bu sürece dış değerlendirme adı verilir.
- İzleme: Yükseköğretim Kurumu ya da programı belirli bir süre izlenerek istenen ölçütlere uygunluk sağlayıp sağlayamadığı gözlemlenir.
- Akreditasyon kurumu tarafından kararın verilmesi: Akreditasyon kurumu, akreditasyon sürecindeki kurumun ve/veya programın mükemmeliyet standartları yönünden statüsünü onaylama veya reddetme kararı alır.
- Periyodik gözden geçirme: Akredite olan ilgili yükseköğretim kurumu ve/veya programı belirli periyodik dönemler itibarıyla yeniden dış değerlendirmeye tabi tutulur. Sürekli izleme ve değerlendirmenin amacı akredite edilmiş kurumun gerekli standartları korumasını garanti altına almaktır.

Akreditasyon için başvuran programların değerlendirmesinde, programların değerlendirme

ölçütlerini karşılama düzeyinin belirlenmesi etkindir.

Ölçütler genel olarak aşağıdaki ana başlıklar altında toplanmıştır (MÜDEK 2014; Aktan ve Gencil 2010):

- Öğrencilere yönelik ölçütler
- Program eğitim amaçlarına yönelik ölçütler
- Program çıktılarına ve eğitim planına yönelik ölçütler
- Öğretim kadrosu
- Altyapıya yönelik ölçütler
- Mali kaynaklara yönelik ölçütler
- Disipline özgü ölçütler

7. Sonuç

Akreditasyon, bir yükseköğretim kurumunun ya da herhangi bir programının, ulusal ve/veya uluslararası düzeyde belirli performans ölçütlerine uygunluğunu denetleyen, belgeleyen ve kalite güvencesinin sürekliliğini sağlayan bir sistemdir. Akademik kalitenin, saydamlığın, hesap verme sorumluluğunun ve dürüstlüğün hem öz değerlendirme hem de dış değerlendirmeye sürekliliğinin sağlanmasına katkı sağlamakta, yükseköğretim talebinde bulunan kişilere, ilgili kurum ve programın belirli ölçütleri taşıdığı güvencesini vermektedir. Akreditasyonun en önemli sonuçlarından bir tanesi de, yükseköğretim kurumu ve programının ülke içinde ve dışında tanınarak saygınlığına katkı sağlamaktadır.

Akreditasyon, eğitim kurumlarının ölçütleri sağlayıp sağlamadığı konusunda öğrenciler ve tüm paydaşların bilgi sahibi olmasına, nitelikli insan gücünün yetişmesine, öğrenci ve öğretim elemanlarının değişiminin kolaylaşmasına fırsat sağlarken, kurum içi iletişimi yükseltmekte, üst yönetime önceliklerin belirlenmesinde yol göstermekte ve kuruma gelecekle ilgili düşünme olanağı sağlamaktadır (Aktan ve Gencil 2010; Güney 2019).

Sonuç olarak akreditasyon, yükseköğretimde kaliteyi güvence altına alan bir sistem olarak değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

- Aktan CC., U Gencil (2010). Yükseköğretimde Akreditasyon. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt 2, Sayı 2, 2010 ISSN: 1309-8039.
- ASAP (2019). <https://www.asap-akkreditierung.de/en/about-asap> (Erişim: 25.11.2019).
- ASLA (2019). Accreditation and Landscape Architectural Accreditation Board (LAAB) <https://www.asla.org/accreditationlaab.aspx> (Erişim: 25.11.2019).
- Aslan B (2009). Accreditation of Higher Education in Different Countries and Improvements in Turkish Higher Education (Çeşitli Ülkelerde Yükseköğretimde Akreditasyon ve Türk Yükseköğretimindeki Gelişmeler), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2009, cilt: 42, sayı: 1, s. 287-309.
- Ayvaz B, Kuşakçı AO, Bor O (2016). Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Süreçleri, Yeni Türkiye 88/2016.
- CHEA (2006). 2006 CHEA Recognition Policy and Procedures, <https://www.chea.org/2006-cha-recognition-policy-and-procedures> (Erişim: 25.11.2019).
- CSLA (2019). What is Accreditation? <https://www.csla-aapc.ca/society/landscape-architecture-accreditation-council> (Erişim: 25.11.2019).
- Doğan İ (1999). Eğitimde Kalite ve Akreditasyon Sorunu: Eğitim Fakülteleri Üzerine Bir Deneme, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Cilt 5, Sayı:4.
- ECA (2019). Organization, <http://ecahe.eu/home/about/organisation/> (Erişim: 25.11.2019).
- Gül Sallan S, Gül H (2014) "Türkiye'de Yükseköğretimin Gelişimi, Güncel Durumu ve Eleştirisi", Toplum ve Demokrasi, Yıl 8, Sayı 17-18, Ocak-Aralık, s. 51-66.
- Güney A (2019). Kalite Yönetimi Çerçevesinde Yükseköğretimde Akreditasyon Süreci, Turkish Studies Volume 14 Issue 2, 2019, p. 401-412.
- IFLA (2019). <https://www.iflaworld.com/members>
- Kısakürek M.A (2007). Çeşitli Ülkelerde Akreditasyon. Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Akreditasyon Çalıştayı. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları: Ankara. Yayın no: 204.
- Landscape Institute (2019). <https://www.landscapeinstitute.org/education/university-course-accreditation/> (Erişim: 25.11.2019).
- MÜDEK (2014). Mühendislik Lisans Programları Değerlendirme Ölçütleri, 13 s.
- PEMDER (2019). Akreditasyon, <http://pemder.org.tr/akreditasyon/> (Erişim: 27.11.2019).
- Süngü H, Bayrakçı M (2010). Bologna Süreci Sonrası Yükseköğretimde Akreditasyon Çalışmaları, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(4), s. 895-912.
- Tantekin Ersolmaz Ş (2018). MÜDEK: Yükseköğretimde İlk Ulusal Akreditasyon Kuruluşu, İTÜ Vakfı Dergisi Sayı 79, s. 76-79.
- T.C. Yükseköğretim Kurulu (2007). Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, Yayın No: 2007-1 ISBN: 978-975-7912-32-3 Baskı ve Cilt: Meteksan A.Ş. 251s.
- YÖK (2019). Yükseköğretimde Akreditasyon, Tanıma ve Denklik Hizmetleri Daire Başkanlığı, <https://denklik.yok.gov.tr/akreditasyon-tanima-denklik-nedir> (Erişim: 22.11.2019).
- YÖKAK (2019). Yükseköğretim Kalite Kurulu <https://www.yokak.gov.tr/akreditasyon-kuruluslari/akreditasyon-kuruluslari-nedir> (Erişim: 22.11.2019).